

דוח שימור נער מפליג בסירת מפרשים

עבודת סגרפיטו מאת שרגא וייל
קיבוץ העוגן

תאריך ביצוע השימור: 2024
תאריך הגשת הדוח: 8.2025
עבור: המועצה לשימור אתרים
במסגרת פרויקט אמנות הקיר בישראל, יד בן צבי
סטודיו EKA, קטי קנבסקי פרוסו

תוכן עניינים

איתור היצירה

- 1. הקדמה.....עמ' 3
- 2. תיעוד היסטורי.....עמ' 5
- 3. ניתוח טכנולוגי.....עמ' 7
- 4. תיעוד מצב קיים ובעיות שימור.....עמ' 8
  - 4.1 סביבת היצירה והמבנה.....עמ' 10
  - 4.2 קיר הבסיס – הרקע ליצירה.....עמ' 12
  - 4.3 יצירת הסגרפיטו.....עמ' 14
- 5. תהליך השימור.....עמ' 16
  - 5.1 סביבת היצירה והמבנה.....עמ' 19
  - 5.2 קיר הבסיס – הרקע ליצירה.....עמ' 20
  - 5.3 יצירת הסגרפיטו.....עמ' 23
- 6. סיכום, מסקנות והמלצות.....עמ' 29
- 7. מקורות.....עמ' 30
- 8. סטודיו EKA.....עמ' 30

איתור קיבוץ העוגן (אתר המרכז למיפוי ישראל)

המבנה עליו נמצאת היצירה נמצא באזור גני הילדים והחינוך שבקיבוץ (אתר המרכז למיפוי ישראל)

1. הקדמה

בחודשים ספטמבר 2023-אוקטובר 2024 נערך פרויקט תיעוד ושימור של עבודת הסגרפיתו "נער מפליג במסירת מפרשים" בקיבוץ העוגן.

העבודה הוזמנה מקטי קנבסקי וסטודיו אָקָה לשימור על ידי המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל, כחלק מפרויקט שימור של יצירות היסטוריות המאגדות ב'סקר אמנות הקיר', בעריכת יד בן צבי. סקר תיעוד היצירה נכתב על ידי שי מגנזי ופורסם ביוני 2023. עבודות התיעוד המשלים, תכנון הטיפול ושימור העבודה המפורטים בדו"ח זה, בוצעו על ידי צוות הסטודיו ובשיתוף פעולה עם משמרים ובעלי מקצוע נוספים.

עבודת הקיר מתארת דמות של נער העומד בקצה חרטום סירתו ומביט אל האופק. מפרשי הסירה מתנפחים ברוח, דגלה מתנופף על התורן, גלי ים תחתיהם ושמש לצידם. הנער נראה כמפליג בעקבות דמות של ציפור, אולי יונה, המובילה את דרכו. היצירה ממוקמת על קיר חיצוני של מבנה הכיתה הראשונה בקיבוץ העוגן. נראה כי נועדה לעורר השראה, לסמן תקווה לאופקים חדשים עבור המתיישבים ולעודד לימוד והעשרה בידע בקרב התלמידים הצעירים. בעבודה ניכרת שפת איור שאפיינה את שרגא וייל באותה תקופה. דימוי השמש מסוגנן באופן דומה ליצירות נוספות של וייל השייכות לשנות החמישים, חלקן נמצאות גם הן בקיבוץ העוגן.

שיטת יישום היצירה הינה סגרפיתו. שיטה זו מבוססת על עקרון גריעה של שכבות טיח צבעוניות (שלוש לרוב), המהודקות אחת על גבי השניה בעודן לחות. מקור השיטה הקלאסית באיטליה, שם נעשה שימוש בטיח על בסיס סיד. קיים תיעוד כי שרגא וייל ואמנים נוספים רכשו מיומנויות בשיטות ציור ועיטור מונומנטליות קלאסיות כגון סגרפיתו ופרסקו במהלך תקופת לימודים באירופה בשנים של יצירת העבודה. על פי העדויות שאותרו, חומרי המליטה הוכנו על ידי שרגא וייל יחד עם שניו מרר, גנן קיבוץ העוגן, שעזר בכל הנוגע להכנה ויישום הטיח המגוון (שי מגנזי, 2023, עמודים 20-23). נראה כי החומרים מבוססים על סיד ומכילים גם תערובות מלט אפור. הטיח מגוון בפיגמנטים טבעיים בשלושה גוונים: אדום, צהוב-אוכרה ובז' וורדרד. בהשוואה לעבודות סגרפיתו נוספות של וייל ששרדו פיזית או מתועדות בארכיון היצירות, נראה כי "נער מפליג במסירת מפרשים" הינה עבודת הטיח הראשונה, או בין הראשונות, של האמן.

תודות

על הסיוע בקידום שימור היצירה:

צוות הסטודיו והעמיתים הנפלאים שלקחו חלק בתהליך הטיפול, התיעוד, הצילום והעריכה: עמרי אטיאס, יעל חוטומלנסקי, פזית דנק, עדי טפרברג, עמית ליאון, גיא פסטל, הילה קובריגו ורועי שפיר.

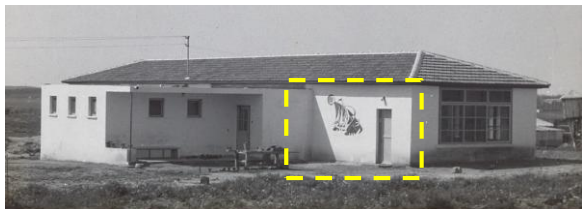
מיכאל כהן ודוד ביגלאייזן, על ליווי יעוץ ותמיכה בתהליך העבודה וקבלת ההחלטות לאורך הדרך.

חברי וחברות קיבוץ העוגן: אפרת וייל, רני עמית, רותי ודוד הילר, טלי וימן וארז גפן, על היענות לכל צרכי צוות השימור.

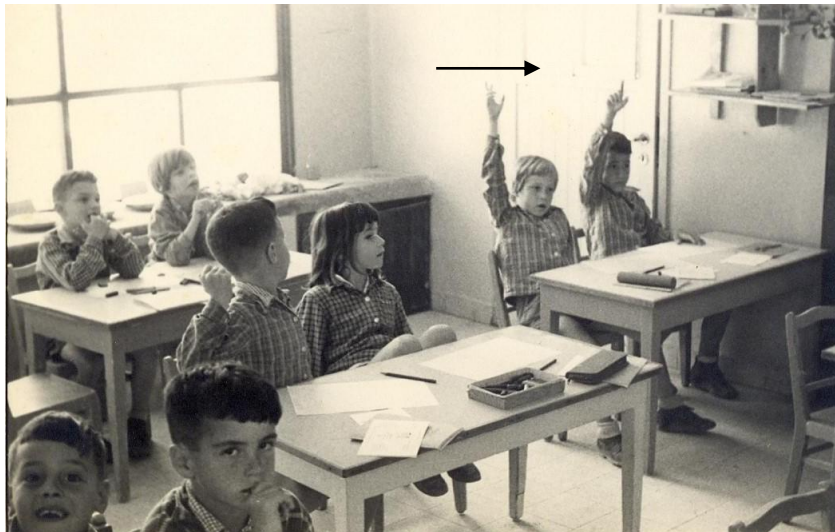
צוות תחום שימור פיזי במועצה לשימור אתרים, צביקה וציוני-העוגן, וקפה 'גרציא'.

תיעוד היסטורי וטכנולוגי

2. תיעוד היסטורי

שנות ה-60-50, מבנה הכיתה הראשונה לאחר בנייתה, ניתן לראות את היצירה לצד דלת הכניסה

1963, ניתן לראות את הפן הפנימי של הקיר עליו יושמה יצירת הסגרפיטו. מאחורי התלמידים המצביעים נראית דלת הכניסה לכיתה, אשר כיום אטומה

עבודת הסגרפיטו הנסקרת בדוח זה, נוצרה על ידי שרגא וייל עבור הכיתה הראשונה בקיבוץ. על הרקע ליצירה ניתן ללמוד מיומנו האישי של שרגא וייל:

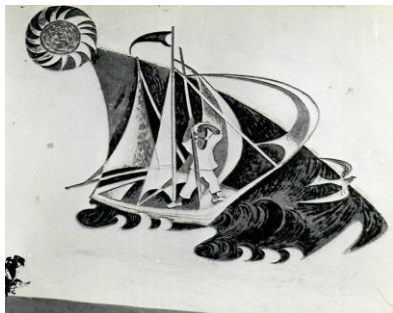
"אחרי שובי מההשתלמות בפריס ב-1954, אני להוט לעשות שימוש מעשי בידע הטכני שהבאתי איתי הביתה. חוץ מציור פרסקו לחדר האוכל החדש של "עין המפרץ", כעבודה משותפת עם חברי ש.כ. (שמואל כץ, ק.ק) מגעתון, אני מבצע בבית שורה של עבודות "סגרפיטו" (חריטה בשכבות טיח צבעוניים) על מבני ציבור, והגנן הנצחי שלנו, החבר הוטיק שניו מרר, היודע להתלהב מכל יוזמה בשטח, מתגלה גם כטייח מעולה..." (באדיבות האטלייה של שרגא, קיבוץ העוגן).

לא ניתן לקבוע באופן סופי את תיארוכה של עבודת הטיח המתוארת בדוח זה. בעקבות מחקר כרונולוגי שנעשה, נראה כי טווח השנים בו בוצעה הוא 1950-1954, לפני או אחרי לאחר השתלמותו של שרגא וייל בפאריס. משוער כי היא נוצרה בשנת 1951/2.

מלימוד של עבודות מבוססות טיח סיד וצמנט נוספות של האמן בקיבוץ העוגן ומקומות נוספים, ניתן להבחין ברכות ופריכות של חומרי המליטה מהם עשוי הקיר ויצירת הסגרפיטו. ישנן מספר סיבות לכך, ביניהן חשיפה רבת שנים לנזקי האקלים והסביבה או בליה טבעית. אפשרות נוספת היא שמדובר באחת ההתנסויות הראשונות של האמן בתערובות הסיד והמלט, רגע לפני נסיעתו להשתלמות, או מיד לאחר שובו מפריס.

היצירה לאורך השנים

יצירה זו הינה ביטוי נוסף לכישוריו הרב תכליתיים של האמן ובדרך בה הכניס השראה ורוח בכל חומר ושיטה בה יצר את עבודתיו אשר נפרשו על פני ציור, רישום, הדפס, גרפיקה ופיסול.

1954, צילום הסגרפיטו

1951, צילום מתוך אלבום עבודות של שרגא וייל

רישום מקדים לעבודה, שרגא וייל

שנות ה-70 ניתן להבחין בגווני הצבע השונים בהם כוסה קיר בסיס של היצירה

3. ניתוח טכנולוגי

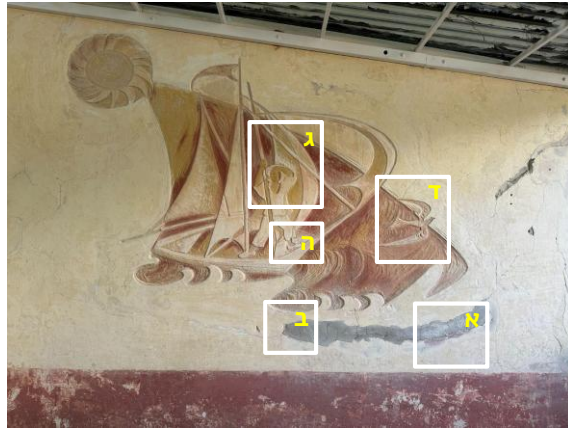
סדרת צילומים אלו מציגה את שיטת היישום של היצירה אשר בוצעה כאמור בשיטת הסגרפיטו. צילום צידי של היצירה מדגיש באופן ברור את סדר שכבות הטיח הצבעוני (לפירוט ראו דוח תיעוד מקדים, מגנזי, 2023).

סדר יישום הגוונים הוא מהגון הכהה – אשר יושם ראשון, לגון בהיר – אשר יושם אחרון (ראו סימון ע"ג התמונות):

- (1) אדום
- (2) צהוב אוכרה
- (3) לבן בז'

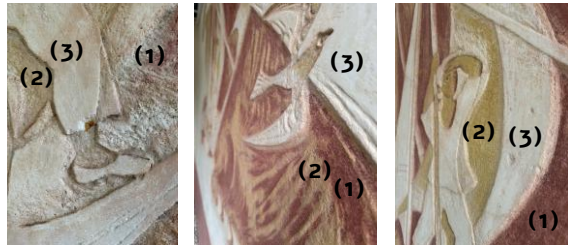
במהלך עבודות התיעוד והשימור נמצאו מספר אזורים המעידים על שלוש שכבות טיח גם בשולי העבודה הפיגורטיבית. סביר להניח כי האמנים מרחו את שכבות הטיח המגוונות ככתם הממלא את אזור היצירה ומשאיר טווח נוסף כמסגרת.

כבר ברישום ההכנה ניתן לראות את תכנון האמן למעבר רך וציורי בין שכבות החומר ומנגד, חספוס של אזורים ליצירת טקסטורה. עיבוד שאינו אופייני לסגרפיטו הקלאסי בעל האופי הגרפי והקווי, אך מוסיף אופי מעודן שמעשיר את היצירה.

יצירת הסגרפיטו לאחר חשיפת שכבות צבע מאוחרות, סימון תקריבים

איור שכבות הטיח על תקריבים בגוף העבודה:

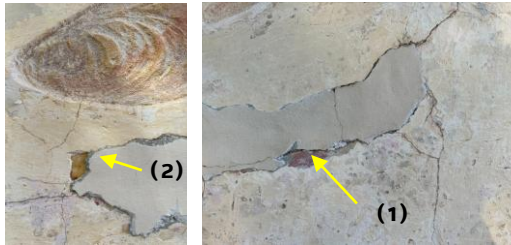

א – עיבוד קווי גיאומטרי ונקי
ב – מעבר בין משטחים חלקים לטקסטורה
ג – טקסטורות וחספוס

רישום מקדים לעבודה, שרגא וייל

איור שכבות הטיח על תקריבים בהיקף העבודה:

א
ב

תיעוד מצב קיים ובעיות שימור

4. תיעוד מצב קיים בעיות שימור

שנות ה-50-60, מבנה כיתת הלימוד הראשונה לאחר בנייתו

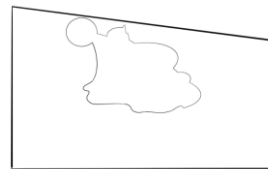
2023, לפני עבודות השימור

פרק זה עוסק במיפוי הנזקים שזוהו ביצירה עם תחילת עבודות השימור. חלק מהנזקים והבעיות הינם תוצאת בליה טבעית של הטיח והפיגמנט ביצירת הסגרפיטו, קיר יסוד היצירה, והמבנה עצמו. בעיות נוספות נגרמו בעקבות התערבויות והשינויים שחלו במבנה עם הזמן. בחינת המצב הקיים של העבודה ולאחר מכן, בפרק העוקב של תהליך שימור היצירה, יעשה בשלוש רמות פרספקטיבה/נקודות מבט: מהרחבה והכללית, אל הממוקדת. (1) בחינת המרחב בו ממוקמת היצירה: המבנה אליו משויך קיר היצירה, וסביבתו. זהו מבט המאפשר להגדיר מהם התנאים ההכרחיים שצריכים להתקיים לפני שניגשים לטפל בעבודת האמנות באופן ממוקד. (2) בחינת קיר היסוד עליו ממוקמת היצירה. חלק מגורמי הבליה ניתנים לזיהוי ללא התערבות פיזית בקיר, בשכבות הצבע והטיח על גביו. חלק נוסף ניתן להגדיר רק לאחר ניקוי וחשיפה של מספר שכבות מאוחרות שיושמו על גבי השכבות המקוריות עם השנים שחלפו. (3) בחינת מצב יצירת האמנות עצמה, על סמך הערכת סביבת היצירה וההכרות עם נזקי המבנה וקיר היסוד שלה.

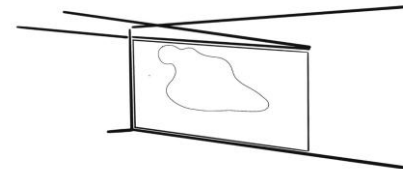
הנזקים הדורשים טיפול מופו בכל רמת פרספקטיבה המיוצגת בדוח זה ברישום סכמתי:

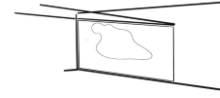
יצירת הסגרפיטו

קיר היסוד

סביבת היצירה והמבנה

4.1 סביבת היצירה והמבנה

תיעוד מצב קיים ובעיות שימור

מבנה כיתת הלימוד הראשונה בקיבוץ העוגן משמש היום כ"מרכז בוגר" – חלל המארח את תלמידי בית הספר היסודי לשעות פעילות אחר הצהריים. לפני מספר שנים הותקנה מחוץ למבנה פרגולה העשויה מקונסטרוקציית מתכת, וכוסתה בסנטף פלסטי שקוף לצורך קירוי. חצר מקורה זו נועדה לשימושים שונים עבור הילדים וצוות המדריכים. הפרגולה הוצמדה לקיר החוץ עליו נמצאת יצירת הסגרפיטו ולהתקנתה השפעה על היצירה שתחתיה. מחד, היא מגנה עליה מפני נזק ישיר של השפעות האקלים, ומאידך יוצרת מספר אתגרים עבור היצירה. הטבלה המצורפת ממפה את כל האתגרים הסביבתיים הראשונים בהם נתקל צוות סטודיו אָקָה עם תחילת עבודות השימור של "הנער מפליג בסירת מפרשים". התייחסות לאתגרים אלו הכרחית לטיפול ביצירת הסגרפיטו.

איתור בעיות השימור בסביבת היצירה והמבנה:

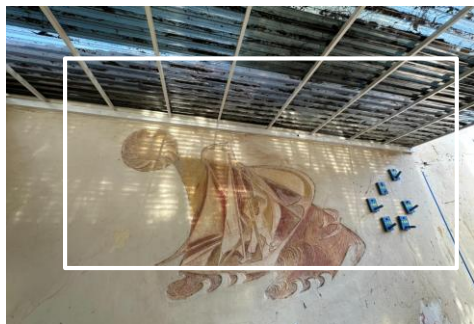
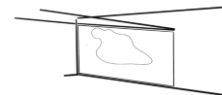

סימון סוג בעיה תיאור		
א	צמחייה פולשת	שיח צומח למרגלות הקיר
ב	גג/ קירוי	גגון פרגולה עשוי מסנטף שקוף, מטיל צל מרצד על קיר היצירה
ג	גג/ קירוי	הסנטף אינו מוצמד אל קיר המבנה ואינו אוטם את הקיר מגשם
ד	עצמים זרים על הקיר	משחק קיר עשוי עץ מוברג ישירות על קיר היצירה
ה	רצפה	אדמה חשופה לא מהודקת ללא הפרדה או איטום בינה לבין הקיר
ו	תאורה	העדר תאורה ייעודית לקיר היצירה

בעמוד הבא מופיעים צילומים ממוקדים של מספר בעיות שימור בולטות בקטגוריה זו.

4.1 סביבת היצירה והמבנה

תקריבים ופירוט בעיות שימור

ב - גגון הפרגולה עשוי מסנטף שקוף מטיל צל מרצד על קיר היצירה

א - שיח צומח למרגלות הקיר
ד - משחק קיר עשוי עץ מוברג ישירות על קיר היצירה

ה - אדמה חשופה ללא הפרדה או איטום בינה לבין הקיר

הסנטף - מבט מלמטה

הסנטף - מבט מהצד

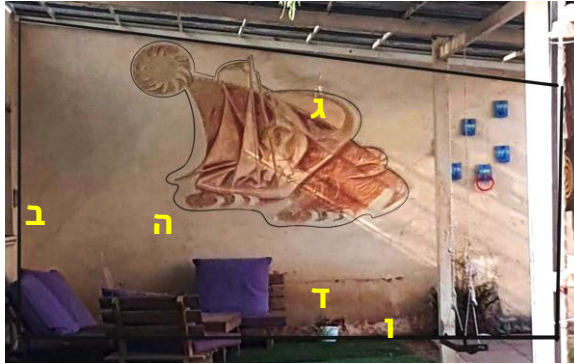
ג - הסנטף אינו מוצמד אל קיר המבנה ואינו אוטם את הקיר מגשם

4.2 קיר הבסיס – הרקע ליצירה

תיעוד מצב קיים ובעיות שימור

איתור בעיות השימור בקיר הבסיס:

הקיר לפני חשיפת שכבות צבע מאוחרות

הקיר לאחר חשיפת שכבות צבע מאוחרות

בעיות שאותרו לפני חשיפת שכבות צבע מאוחרות

סימון	סוג בעיה	תיאור
א	סדקים נימיים	סדקים דקים בשכבות הצבע והטיח (על פני כל שטח הקיר)
ב	סדקים עמוקים	סדקים בקיר הבסיס
ג	לכלוך/אבק	קיר לא מתוחזק
ד	מיקרוביולוגיה	צברים של מיקרואורגניזמים באזורים נקבוביים
ה	כיסוי מלא בצבע מאוחר	שכבות של צבע על בסיס אקרילי האוטם את שכבות הצבע הראשונות ע"ב סיד, (מסביב לכל היצירה)
ו	יציבות קיר היסוד עליו מותקנת היצירה	בסיס הקיר אינו אטום, שקוע כלפי פנים

בעיות שאותרו לאחר טיפול במבנה ובסביבתו והסרת שכבות צבע מאוחרות

סימון	סוג בעיה	תיאור
ז	סדקים נימיים	סדקים נוספים שהתגלו לאחר חשיפה של צבע אקרילי
ח	השלמות בחומר מאוחר	לקונות במילוי חומר צמנטי
ט	אבדן חומר/ צבע מקורי	ריבוי שכבות צבע ראשונות אחת על גבי השנייה
י	אבדן חומר/ צבע מקורי	לקונות פתוחות
יא	התערבות מאוחרת	דלת אטומה, לקונות מלאות בצמנט, חלקו אינו יציב

בעמוד הבא מופיעים צילומים ממוקדים של מספר בעיות שימור בולטות בקטגוריה זו.

4.2 קיר הבסיס - הרקע ליצירה

תקריבים ופירוט בעיות שימור

תקריב על שכבות צבעי רקע הקיר (חלק עליון) לאחר חשיפה של שכבת הצבע הפלסטי-אקרילי

י - סדקים וחורים עמוקים

תקריב על שכבות צבעי רקע הקיר (חלק תחתון) לאחר חשיפה של שכבת הצבע הפלסטי-אקרילי

י, 1 - אובדן חומר מקורי, לקונות פתוחות

ד - מיקרוביולוגיה
ה - כיסוי בצבע מאוחר

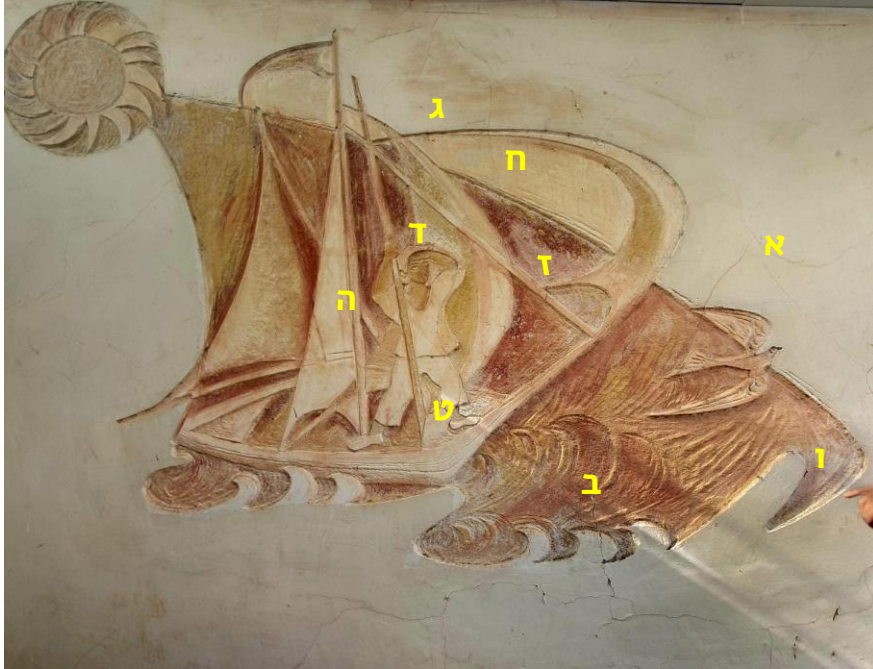
ב - סדקים עמוקים
ג - לכלוך אבק

4.3 יצירת הסגרפיטו

תיעוד מצב קיים ובעיות שימור

איתור בעיות השימור על גבי יצירת הסגרפיטו:

סימון	סוג בעיה	תיאור
א	סדקים נימיים	סדקים דקים בשכבות הטיח הצבעוני
ב	סדקים עמוקים	סדקים בסגרפיטו המגיעים עד לקיר הבסיס
ג	לכלוך/אבק	קיר לא מתוחזק
ד	מיקרוביולוגיה	צברים של מיקרואורגניזמים באזורי קיפולים/פינות בשכבות הטיח
ה	כיסוי מקומי בצבע מאוחר	צביעה מקומית בצבע ע"ב אקרילי ע"ג שכבות הסגרפיטו
ו	שפשוף/ אבדן החומר המקורי	חוסרים בעובי שכבות הטיח בהשוואה לתיעוד היסטורי
ז	דהייה	אבדן רווית הגוונים
ח	פיזור הצבע המקורי/הפיגמנט	צבע מפוזר על פני היצירה כתוצאה מנזקי גשם
ט	מלחים	תפרחות מלחים על פני היצירה

בעמוד הבא מופיעים צילומים ממוקדים של מספר בעיות שימור בולטות בקטגוריה זו.

4.3 יצירת הסגרפיטו

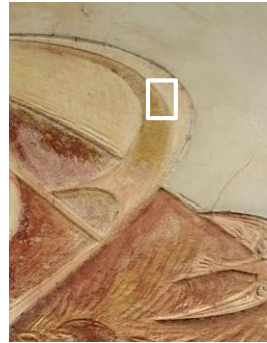
תקריבים ופירוט בעיות שימור

ח - פיזור הצבע
המקורי/הפיגמנט

ו - אובדן חומר מקורי

ה - כיסוי קיר היסוד
והסגרפיטו בצבע אקרילי
מאוחר

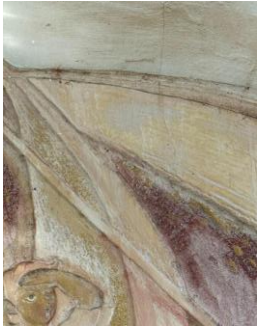
ד - מיקרוביולוגיה,
ה - כיסוי בצבע מאוחר
ט - מלחים

ד - מיקרוביולוגיה,
ז - דהיה, אובדן צבע

ב - סדקים

ח - פיזור הצבע
המקורי/הפיגמנט

ניתן לראות את שכבות הסגרפיטו
(אדום ואוכרה)

ה - כיסוי קיר היסוד והסגרפיטו
בצבע אקרילי מאוחר

ד - מיקרוביולוגיה

ד - מיקרוביולוגיה
ה - כיסוי בצבע מאוחר

ב - סדקים

שימור היצירה

5. תהליך השימור תכנון טיפול ובדיקות ראשוניות

שכבות צבע שהתגלו לאחר עקירת השיח

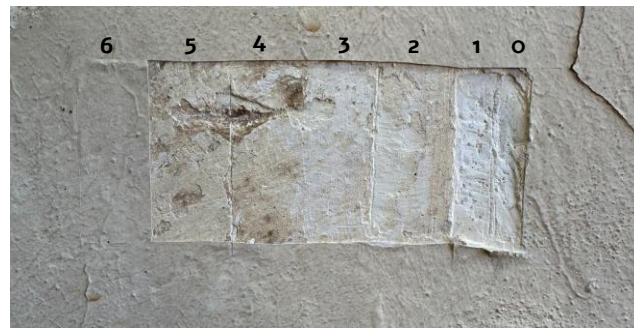
חשיפה מכנית של שכבות הצבע

מבנה בקיבוץ עם שרידים של צבע אדום בחלקו התחתון של הקיר

בדיקות שכבת הגנה ומספור שכבות צבע בקיר היסוד

בדיקת שכבות צבע בקיר היסוד

- לאחר מיפוי הנזקים ובעיות השימור ביצירה ובסביבתה, ולקראת עבודות שימור הקיר, נערכו מספר בדיקות ותיאומים. ההכנות כללו:
- בחניה של סוגי מייצבים בריכוזים שונים, הרכבים של חומרי מליטה ייעודים לכל נזק, צבעי קיר עבור קיר היסוד ועוד.
  - בדיקה מכנית של שכבות צבע על חלקו העליון של קיר היסוד של היצירה. בדיקה זו הצביעה על שש שכבות צבע שכיסו את שכבת טיח היסוד של הקיר עם השנים. מרבית השכבות הראשונות הינן צבע על בסיס סיד, והשכבות המאוחרות יותר בעלות אופי פלסטי-אקרילי.
  - חלק ניכר בטיפול בסביבת המבנה היוו תנאי מקדים להמשך הטיפול ביצירה, ומספר גופים נרתמו לשם כך (ראו פירוט בעמ' 19). למשל, לאחר עיקור השיח הצומח למרגלות הקיר, התגלו בחלקו התחתון של הקיר שרידים של שכבות צבע מוקדמות בגווני אדום. שיחה עם חברי הקיבוץ ובדיקה של מבנים נוספים בקיבוץ הצביעו על כך כי בשלב כלשהו לאחר הקמת המבנים הראשונים, החל מנהג של צביעת החלק התחתון של הקיר בצבע אדום. נראה שהסיבה לבחירת גוון כהה (אדום) לעומת הצבעים בגווני השמנת והצהוב הבהיר המכסים את חזיתות המבנים הייתה אסתטית בעיקרה, משום שעל קיר כהה פגיעות ולכלוך פחות בולטים לעין.

עבודות השימור

פרק זה מתאר את עבודות השימור בחלוקה דומה לפירוט בעיות השימור:
(1) סביבת היצירה והמבנה (2) הקיר עליו מותקנת היצירה (3) יצירת הסגרפיטו עצמה.
התהליך מסוכם באמצעות טבלאות המציגות פירוט של פעולות, כלים, חומרים וריכוזים שנבחרו.
לכל שלב מצורפות תמונות המתעדות את העבודות.

2023, לפני עבודות השימור

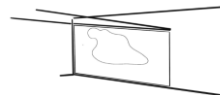
2023, במהלך עבודות השימור

2024, עם סיום עבודות השימור

5.1 סביבת היצירה והמבנה

פירוט ותיעוד פעולות השימור

בעיות שימור	סוג טיפול	גוף מטפל
צמחיה פולשת - שיח צומח למרגלות הקיר	עקירה	קיבוץ העוגן
גג/קירוי - גגון הפרגולה עשוי מסנטף שקוף מטיל צל מרצד על היצירה	לא טופל	
גג/קירוי - הסנטף אינו מוצמד אל קיר המבנה ואינו אוטם את קיר הגשם	איטום הרווח בין הקיר לסנטף בדבק סיליקוני	קיבוץ העוגן
עצמים זרים - משחק מעץ המוברג ישירות על קיר היצירה	הסרה	קיבוץ העוגן
תאורה - העדר תאורה ייעודית לקיר היצירה	לא טופל	
רצפה - אדמה חשופה, לא מהודקת בתחתית הקיר, ללא הפרדה או איטום בינה לבין הקיר	1. חפירה באדמה בעומק של 40 ס"מ ובמרחק 40 ס"מ לאורך הקיר 2. איטום הקיר באמצעות חומר צמנטי סיקה 500 3. הכנסת צינור פלסטיק חלול ברוחב הקיר 4. מילוי החפיר בחצץ	המועצה לשימור אתרים מחלקת השימור הפיזי
		המועצה לשימור אתרים
		המועצה לשימור אתרים
		המועצה לשימור אתרים

לאחר עקירת השיח למרגלות הקיר (ראו סימון בצהוב)

חפירה לעומק באדמה

איטום קיר המבנה

כיסוי צינור הפלסטיק בחצץ

5.2 קיר הבסיס – הרקע ליצירה

פירוט פעולות השימור

יחס	חומר	כלי/שיטה	סוג הטיפול	בעיות שימור
	מים מזוקקים	הזרקה	שטיפה	סדקים נימיים – סדקים דקים בשכבות הצבע והטיח
10:1	ננו אקריל: מים מזוקקים	הזרקה	ייצוב	
	מים מזוקקים	הזרקה	שטיפה	סדקים עמוקים – סדקים בקיר הבסיס
10:1	ננו אקריל: מים מזוקקים	הזרקה	ייצוב	
1:2	סיד בור: אבקת אבן	ספטולה	מילוי	
		מברשת יבשה	הסרה	לכלוך/אבק – קיר לא מתוחזק
	מים מזוקקים	מברשת/ספוג	שטיפה עדינה	
4:1	ביוציד (Kimia): מים	מברשת	שטיפה	מיקרוביולוגיה – צברים של מיקרו אורגניזמים באזורים נקבוביים
		אזמל, פן חום	חשיפה מכנית	כיסוי מלא בצבע מאוחר – שכבות של צבע ע"ב אקרילי או שכבות הצבע הראשונות ע"ב סיד
1:1:1:1	סיד 3.5 Nhl: חול: סיד בור: אבקת אבן	חומר מליטה	ייצוב ויישור	יציבות קיר היסוד עליו מותקנת היצירה – בסיס הקיר אינו אטום, שקוע כלפי פנים
		לחיצה	הידוק החצץ הממלא את החפיר	
		דיסק, שיוף	הסרה של חלקים רופפים	השלמות בחומר מאוחר – לקונות במילוי חומר צמנטי
1:1:1:0.5	סיד 3.5 Nhl: חול: סיד בור: אבקת אבן	ספטולה/הזרקה	ייצוב ומילוי הרווחים	
		נייר לטש	שיוף ידני עדין	אבדן חומר/צבע מקורי – ריבוי שכבות צבע ראשונות אחת על גבי השנייה
1.5:1:1.5:1	סיד 3.5 Nhl: חול/שומשום דק: סיד בור: טיט	ספטולה/הזרקה	מילוי	אבדן חומר/צבע מקורי – לקונות וחורים בקיר
		דיסק, שיוף	שיוף, והחלקה למישור הקיר	התערבות מאוחרת – דלת אטומה
	צבע ע"ב סיד (Fresco)	ספוגים במספר טקסטורות	ריטוש במספר גוונים	התערבות מאוחרת – אחידות בגוון הצבע על גבי מקטעי מילוי מחודש

5.2 קיר הבסיס - הרקע ליצירה

תיעוד פעולות השימור

ראשית חשיפתה של שכבת הצבע הפלסטית מקיר הבסיס

קיר הבסיס במהלך חשיפת צבע הרקע

קיר הבסיס לאחר הסרה מכבית של הצבע המאוחר
לאחר החשיפה באזור המסומן התגלה מילוי מחומר צמנטי

מילוי לקונות וייצוב יסודות

מילוי וייצוב סדקים

שטיפה של סדק נימי

הסרת צבע מקומית
באמצעות קומפרס

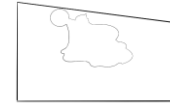
החלקת אזור הדלת
האטומה ויישור מפלס
הקיר

קיר הבסיס בסיום חשיפה החלקה ומילוי.
לאחר חשיפת הצבע המאוחר התגלה באזור
המסומן איטום של דלת

חשיפה סביב מילוי מאוחר
של קיר הבסיס בחומר
צמנטי

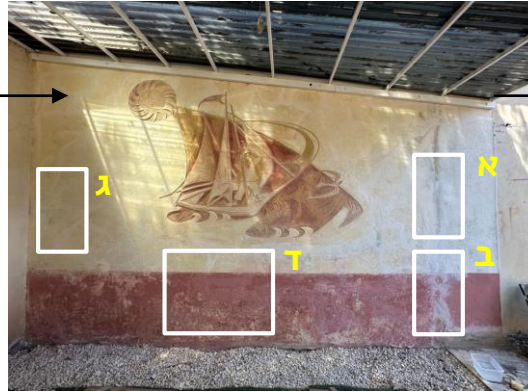

5.2 קיר הבסיס - הרקע ליצירה

תיעוד פעולות השימור

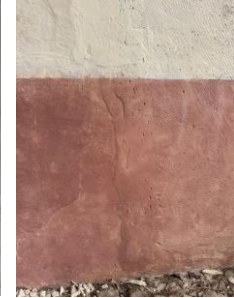
מילוי הסדקים

סדקים לאחר מילוי, ראשית אינטגרציה של צבעי הקיר

ג - סדקים על הקיר לאחר מילוי, במהלך אינטגרציה של צבע

ב - חיבור בין הקיר המקורי לבין השלמת בטון מאוחרת, לאחר מילוי והשלמות

א - חיבור בין הקיר המקורי לבין השלמת בטון מאוחרת לאחר מילוי והשלמות

סביבת היצירה במהלך עבודות ייצוב הסדקים

סדקים על הקיר לאחר מילוי והשלמת צבע בגוון הדומה למקור

הכנה ידנית של מספר גווני רקע לקיר

ד - השלמת צבע במספר גווניים באזור השלמות ותיקונים

5.3 יצירת הסגרפיתו

פירוט פעולות השימור

בעיות שימור	סוג הטיפול	כלי/שיטה	חומר	יחס
סדקים נימיים – סדקים דקים בשכבות הטיח הצבעוני	שטיפה	הזרקה	מים מזוקקים	
	ייצוב	הזרקה	ננו אקריל: מים מזוקקים	10:1
סדקים עמוקים – סדקים בסגרפיתו המגיעים עד לקיר הבסיס	שטיפה	הזרקה	מים מזוקקים	
	ייצוב	הזרקה	ננו אקריל: מים מזוקקים	10:1
	מילוי	ספטולה	סיד בור: אבקת אבן	1:2
לכלוך/אבק – קיר לא מתוחזק	הסרה	מברשת יבשה		
מיקרוביולוגיה – צברים של מיקרו אורגניזמים באזורי קיפולים/פינות בשכבות הטיח	שטיפה	מברשת	ביוציד (Kimia): מים	4:1
ניסוי מלא בצבע מאוחר – שכבות של צבע ע"ב אקרילי א"ג שכבת הסגרפיתו	חשיפה מכנית	אזמל, מברשות קשות		
	ריכוך באמצעות קומפרס	נייר סופג וצמר גפן	אתנול: מים מזוקקים	1:1
	חשיפה מכנית	אזמל, מברשות עדינות		
שפשוף/ אבדן החומר המקורי – חוסרים בעובי שכבות הטיח בהשוואה לתיעוד ההיסטורי	ייצוב	מברשת/מכחול	אתיל סיליקט (Cts): אתנול	4:1
דהיה – אבדן רווית הגוונים	הסרה עדינה של שכבה עליונה	מברשת		
	ייצוב		אתיל סיליקט (Cts): אתנול	4:1
פיזור הצבע המקורי/הפיגמנט – צבע מפוזר על פני היצירה כתוצאה מנזקי גשם	שיוף עדין	נייר שיוף דק' מברשות		
מלחים – תפרחות מלחים על גבי היצירה	הסרה מכנית	מברשת		

5.3 יצירת הסגרפיטו

פירוט פעולות השימור

ניקוי ממוקד של צבע מאוחר

הסרת שכבות צבע מאוחר

ניקוי מיקרוביולוגיה

הסרת שכבות צבע מאוחר

ניקוי מיקרוביולוגיה

הסרת מלחים

יישום שכבת הגנה מייצבת

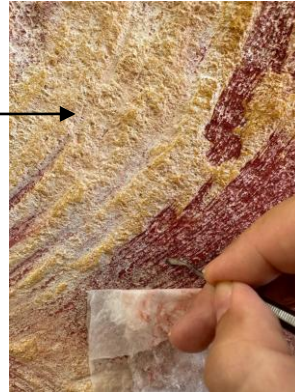
ניקוי והסרת שכבות צבע מאוחר

ניקוי לכלוך במברשת יבשה

ריכוך צבע מאוחר באמצעות קומפרס

ניקוי ממוקד של צבע מאוחר

פירוט שלבי הניקוי:

5.3 יצירת הסגרפיטו

היצירה בסיום עבודות השימור

תיעוד שלבים מרכזים בתהליך השימור:

יצירת הסגרפיטו בסיום חשיפת שכבות הצבע המאוחר

יצירת הסגרפיטו לאחר ייצוב

יצירת הסגרפיטו בסיום עבודות השימור

5.3 יצירת הסגרפיטו

היצירה בסיום עבודות השימור

מבט כולל על היצירה לפני השימור ובסיום עבודות השימור:

קיר היצירה בסיום עבודות השימור

קיר היצירה לפני השימור

5.3 יצירת הסגרפיטו

היצירה בסיום עבודות השימור

תקריב על היצירה לפני השימור ובסיום עבודות השימור:

יצירת הסגרפיטו בסיום עבודות השימור

יצירת הסגרפיטו לפני השימור

5.3 יצירת הסגרפיטו

היצירה בסיום עבודות השימור

השוואה בין מצב היצירה לפני ואחרי עבודות השימור בתקריבים:

ה

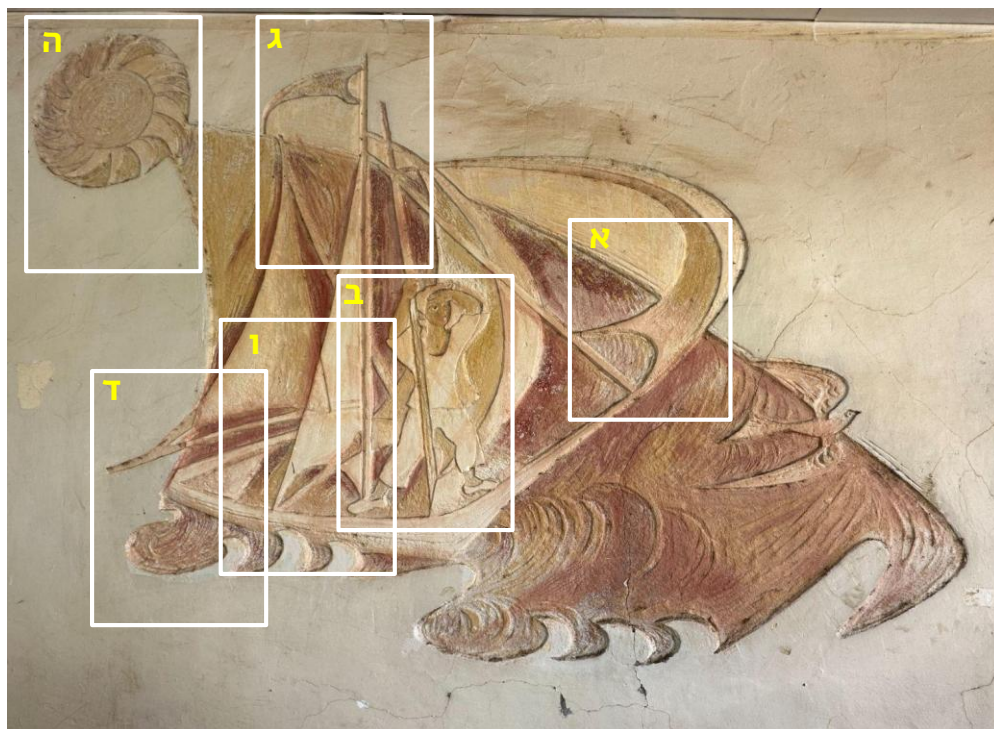
ג

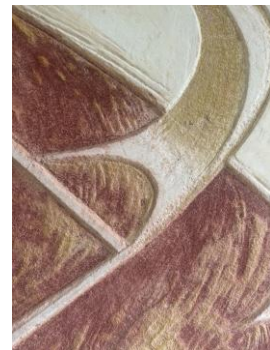
ו

ד

יצירת הסגרפיטו לפני השימור

א

ב

6. סיכום, מסקנות והמלצות

היצירה "נער מפליג בסירת מפרשים" הינה חלק מגוף עבודות עשיר של האמן שרגא וייל (1918-2000), אשר הציג בארץ ובעולם. וייל עסק במגוון תחומי יצירה: ציור, רישום, הדפס, גרפיקה ופיסול, ושילב את עבודותיו ברכיבים אדריכליים, כגון דלתות הכניסה למשכן הכנסת (1966) ולבית הנשיא (1970) וציור תקרה במרכז קנדי בוויניגטון (1971). כחבר קיבוץ העוגן, וייל פעל ויצר בתחומיו לאורך שנים. יצירותיו הרבות, שנעשו במגוון חומרים וטכניקות, משולבות ברחבי הקיבוץ עד היום. בנוסף ליצירה הנסקרת במסמך זה יצר האמן מספר יצירות נוספות בשיטת הסגרפית: הדימויים במקלחות הציבוריות, על מבנה המרפאה ('החלוצים'), החנוכייה וחדר האוכל הישן. יתכן כי היצירה הנסקרת היא העבודה הראשונה בטכניקה זו או בין עבודות הסגרפית הראשונות של האומן. חשיבות שימור היצירה נעוצה ראשית בנוכחותה במרחב הציבורי של הקיבוץ, ובפרט כחלק ממבנה הכיתה הראשונה. יש לשער כי העניקה השראה לדימוי שבחר וייל לייצג, ולבחירות האומנותיות בעיצובה. על כן, מעבר לטיפול הפיסי ביצירה עצמה ובקיר הבסיס שלה, יש להתייחס לטיפול בסביבתה ולבחון את אופן ההשפעה עליה בכל התערבות במבנה ובסביבה. הבנה וניתוח של התערבויות קודמות וקבלת החלטות הנוגעות להיקפי התערבות מחודשת ביצירה ובקיר, יחד עם טיפול המונע את התפשטות הנזקים הנגרמים מהשפעות הסביבה, הינן בין הפעולות החיוניות ביותר לטיפול המעכב את המשך הפגיעה בשלמות היצירה.

המלצות לשימור מונע, תחזוקה וניטור

הנחיות לטיפול שוטף ביצירה ובסביבתה, לשם שמירה על יציבות ועמידות לאורך זמן. חלק מהפעולות המפורטות בפרק זה דורשות התערבות של משמר מוסמך, אך האחריות לשמירה יומיומית שייכת לכל מי שנמצא באופן קבוע בסביבת המבנה. לתשומת לב לאמנות ולרוח סביבתנו זיקה ישירה לשמירה על ההיסטוריה ועל הערכים שלנו.

- א. להמשיך ולנטר את היצירה אחת לשנתיים על ידי משמר. ת. מוסמכ.ת.
- ב. למנוע הסתרה של היצירה על ידי תוספות בניה.
- ג. להרחיק צמחייה בסמיכות לקיר היצירה.
- ד. לוודא שהיצירה אינה חשופה לפגעי רטיבות כתוצאה מעלייה קפילרית או ממי גשם על פניה.
- ה. להימנע מהצבת רהיטים בסמוך לקיר היצירה.
- ו. ניתן להסיר אבק מפני הקיר והיצירה באמצעות מנקה אבק יבש בלבד.

אָקה הוא סטודיו שהוקם בשנת 2012 על ידי קטי קנבסקי פרוסו, העוסק בשימור ובעיצוב. הסטודיו מתמחה בתיעוד, שימור ושחזור של ציורי קיר, טיח וצבע אדריכלי במבנים היסטוריים, ועבודות אמנות במרחב ציבורי. כמוכן אָקה עוסק בתכנון, הפקה ויישום של פרויקטים בתחומי העיצוב, האמנות והקראפט במגוון חומרים ושיטות.

הכשרה אקדמית:

תואר ראשון בתיאוריה של האומנות, אוניברסיטת תל אביב, 2006-2009

תואר שני בשימור המורשת הבנויה, החוג לארכאולוגיה, אוניברסיטת חיפה, 2012-2014

אתר הסטודיו: EKASTUDIO.CO

- כל הצילומים ההיסטוריים בדוח זה באדיבות אוספים פרטיים של משפחת ווייל, ארכיון קיבוץ העוגן וארכיון יד יערי.
- צילום תהליך העבודה: קטי קנבסקי, פזית דנק, עמית ליאון, רועי שפיר.
- תיק תיעוד מוזיאון חוצות - שרגא וויל בקיבוץ העוגן, ארכיון קיבוץ העוגן, הספריה הלאומית.
- האטלייה של שרגא, קיבוץ העוגן.
- דו"ח תיעוד ציורי קיר סגרפיטו: "חלוצים" ו"נער מפליג בסירת מפרשים" קיבוץ העוגן, שי מגנזי, 2023
- עפרת, גדעון, אמנות קירנית בישראל: שנות ה-50, הבלוג "המחסן של גדעון עפרת", 20/12/2010.
- <https://gideonofrat.wordpress.com/2010/12/21>
אתר המרכז למיפוי ישראל <https://www.govmap.gov.il/>